

AVRUPA SÖMÜRGEÇİLİĞİNİN SRİ LANKALI MÜSLÜMANLAR ÜZERİNDEKİ DİNİ VE EKONOMİK ETKİLERİ

RELIGIOUS AND ECONOMIC IMPACTS OF EUROPEAN COLONIALISM ON SRİ LANKAN MUSLIMS

Mohamed Hussain Farook

Ankara Üniversitesi, İlahiyat fakültesi İslâm Tarihi ve Sanatları Bölümü

hussainaleemi@yahoo.com Ankara/Türkiye.

Orcid 0000-0003-3619-9210

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, 1505-1946 yılları arasında Avrupalı sömürgecilerin dönemlerinde uygulanan politikaların ve yaşanan olayların Sri Lankalı Müslümanlar üzerindeki dini ve ekonomik etkilerini incelemektir. Sri Lanka halkı, 1505 yılından 1946 yılına kadar Avrupalı sömürgeci güçlerin işgali altında yaşamıştır. Sri Lanka'da sömürgecilik faaliyetlerine başlayan ilk ülke Portekiz (1505-1658) olmuştur ve hemen ardından Hollanda (1658-1796) daha sonra da İngiltere (1796-1948) gelmektedir. Sömürgecilerin tüm acımasızlığıyla Sri Lankalı Müslümanlara yönelik uyguladığı politikalar, Müslümanları hemen her açıdan özellikle de ekonomik ve dini açıdan etkilemiştir. Portekiz ve Hollanda sömürgeleri döneminde büyük zorluklar yaşayan Sri Lankalı Müslümanlar, İngiliz sömürsü altındayken diğer dönemlere nisbeten gözle görülür bir rahatlama yaşamıştır. Üzerinde çalışılacak konu bir tarih çalışması olduğu için makaleyi hazırlarken tarih ilminin metotlarından azami ölçüde yararlanacağız. Bu çalışmanın konusu, Avrupa sömürgeçiliğinin Sri Lanka Müslümanları'na yönelik faaliyetleri ve bu faaliyetlerin Sri Lanka Müslümanları'nın toplumsal olarak gelişmesi ve kalkınmasındaki etkilerinin ortaya konulmasıdır.

Anahtar Kelimeleri: Sri Lankalı Müslümanlar, Avrupa Sömürgeçiliği, Portekizler, Hollandalar, İngilizler.

ABSTRACT

The aim of the study is to examine the religious and economic impact on Sri Lankan Muslims during the European colonized periods since 1505 to 1946. The first colonizers were the Portuguese (from 1505 to 1658) followed by the Dutch (from 1658 to 1796) and finally by the British (1796 to 1948). With all the brutalities of colonialism, the policies it imposed on Muslims affected Muslims in all aspects, especially economically and religiously. The study uses the empirical evidences to prove the objectives; whereas it's found that the Muslims as a minority community in Sri Lanka faced number of difficulties under the colonizers except under the British rule, where the condition was relatively relaxing. Further, the study suggests that the activities of European colonialism towards Sri Lankan Muslims and the impacts of these activities on the social development and progress of Sri Lankan Muslims.

Keywords: Sri Lankan Muslims, European colonialism, Portuguese, Dutch, British

1. GİRİŞ

Sri Lanka, Hindistan'ın güneydoğusunda Hint okyanusu içerisinde yer alan bir adadır. Ülkenin resmi adı Sri Lanka Demokratik Sosyalist Cumhuriyetidir. Müslümanlara ait ilk tarihi ve coğrafi

eserlerde Serendib adıyla anılmaktadır. Ada "Ceziretü'l-Yakut" yani "Yakut Adası" ismiyle de biliniyordu. (Imam:1944:10) Uzun yıllar Portekiz, Hollanda ve İngiliz sömürgesi olarak kalan ülke 1948 yılında Seylan adıyla bağımsızlığını kazanmıştır. 1972 yılında adı "Sri Lanka Demokratik Sosyalist Cumhuriyeti" olarak değiştirilmiştir. (De Silva: 1981: 546) Sri Lanka, İslami kaynaklarda Hz. Adem'in cennetten indirildiği yer olarak belirtildiğinden çok eskiden beri İslam dünyasında bilinen bir ülke olmuştur. (Tabari: H1387: 121) Sri Lanka, bir çok din, dil ve etnik kökene ev sahipliği yapan bir ülkedir. Halk arasında dinlerin dağılımı yaygınlık sırasına göre Budizm (% 70.1), Hinduizm (% 12. 6), İslamiyet (% 9.7), ve Hıristiyanlık (% 6.2) tır. (CPHS: 2012: 5) Nüfusun %74'ü Hint-Ari dillerinden Sinhalice'yi, %18 te Dravidi dillerinden Tamilce'yi konuşmaktadır; diğer dillerin payı % 8'dir. Sri Lanka müslümanları; Moor, Cava, Malay ve Bohra gibi bir kaç etnik gruptan oluşmaktadır. (Mahroof: 2000: 92)

Sri Lanka, doğal güzelliklere ve tropikallere bir ikileme sahip olduğu gibi tarihsel süreç içerisinde her daim stratejik bir konuya da sahip olmuştur. Zira bu konumu, ipek ve baharat yolları güzergahında olması hesabıyla uluslararası ticaret açısından da oldukça önemlidir. Bu sebeptendir ki Sri Lanka çok eskiden beri bir çok ülke tarafından hedef alınan bir ülke olmuştur. 16. yüzyılın başlarında Sri Lanka'nın Avrupalı sömürgecilerin hakimiyetine girmesi Sri Lanka tarihi açısından büyük bir dönüm noktası olmuştur. Geçen iki bin yıllık süreçte sadece Hint kültüründen etkilenmiş olan Sri Lanka, Avrupalı sömürgecilerin egemenliği altına girerek yeni bir kültürün etkilerine maruz kalmıştır. (Sameem:1997:10) Sömürgecilik, son beş yüz yıllık süreçte insanlık tarihini etkileyen en önemli faktörlerdendir. "Sömürgeciliği, bir milletin ve devletin başka bir milleti ve ülkeyi kendi devlet ve milletinin çıkarları doğrultusunda işletmesi, tekeline ve boyunduruğuna alması veya başka bir deyişle elde ettiği o ülkenin her türlü imkânlarıyla insanların emeğinden yararlanarak kendine maddi ve manevi çıkarlar sağlaması şeklinde tanımlamak mümkündür." (Gündüz: 2016: 764)

Portekizlilerin 1505'te ülkeye gelerek sömürgecilik faaliyetlerine başladıkları döneme kadar geçen süreç Sri Lanka Müslümanlarının "gelişim ve ilerleme dönemi" olarak tanımlanmaktadır. Fakat Sri Lanka'nın beş yüzyıl Avrupalı sömürgeci güçlerin işgali altında kalması Sri Lanka halkı özellikle Müslümanları sosyal, kültürel, siyasi, dini ve ekonomik açıdan etkilenmiştir. Avrupalı sömürgeciler ülkeye gelene kadar tüm etnik gruplar huzur ve barış içinde birbirine yardım ederek yaşıyordu. Sömürgeciler ülkeye geldikten sonra 'böl ve yönet' politikasıyla hareket ettiler. Bu politika neticesinde Budistler ve Müslümanlar arasında yıllardır devam eden sıcak ilişkiler bozulmaya başlamıştır. Dolayısıyla hem devletin gelişmesinde ve ilerlemesinde Müslümanların oynadıkları rolü zayıflatmış hem de topluluk olarak geri kalmalarına neden olmuştur.

2. AVRUPALI SÖMÜRGEÇİLERİ SRİ LANKA'YA İŞGAL ETMEDEN ÖNCE MÜSLÜMANLARIN DURUMU

Müslümanların Sri Lanka'ya yerleşmesi, Hint Okyanusun'daki Arap ticari faaliyetleriyle yakından alakalıdır. Asya'da İslam'ın doğuşundan önce tüccarlar olarak bilinen Araplar, Müslüman olduktan sonra Sri Lanka ve Hindistan bölgelerinde İslam'ın yayılmasında etkili olmuşlardır. (Shukry: 2010: 1) Müslümanlar, Sri Lanka'nın doğu kısımlarında yoğun olmakla beraber ülkenin her yerine dağılmış bir şekilde Budist, Hindu ve Hıristiyan topluluklarıyla birlikte yaşamışlardır. Sri Lanka Müslümanları, sadece devletin sadık dostları olup diğer toplumlar ile barış içinde bir hayat

yaşamakla kalmayıp devletin yükselmesi için de tıp, ticaret, tarım ve elçilik gibi alanlarda da ülkeye büyük katkılar sağlamışlardır. Sinhaliler sadece çiftçilik ve ziraat yapmakla ilgilenirken Müslümanlar, Sri Lanka'nın dış ilişkilerinde önemli bir rol oynayarak ülkeyi dünyada tanınır hale getirmişlerdir.

Avrupalı sömürgeciler Sri Lanka'ya gelmeden önce Sri Lanka Müslümanların durumunu Sri Lanka'nın Budist tarihçi olan Lorna Dewaraja güzel bir şekilde şöyle özetlemiştir; “Sri Lanka müslümanları, sadece devletin sadık dostları olup diğer toplumlar ile barış içinde bir hayat yaşamakla kalmayıp devletin yükselmesi için de tıp, ticaret, tarım ve elçilik gibi alanlarda da büyük katkılar sağlamışlardır. Sinhaliler sadece tarım ve hayvancılıkla ilgilenirken diğer taraftan Müslümanlar, Sri Lanka'nın dış ilişkilerinde önemli bir rol oynayarak ülkeyi dünyada tanınır hale getirmişlerdir. İki ülke arasındaki ticari ilişkileri müzakere etmek için, Ebu Osman adlı bir Müslüman brükrat Sinhali Kralı tarafından elçi olarak Mısır'a gönderilmesi bunun en belirgin örneğidir”. (Dewaraja:1994: 7) Müslümanlar elçilik yapabilmek için gerekli olan dil, siyaset ilmi, güven gibi yeteneklere sahiplerdi. (Rauf Zain: 2012: 35).

Sri Lanka Müslümanları tarihleri boyunca ticaret ile uğraşan bir toplum olmuştur. Ticari faaliyetlerle Sri Lanka müslümanları arasındaki bu yakın tarihsel ilişki bugüne kadar devam etmektedir. Bu nedenle Sri Lanka Müslüman topluluğunun halk imgesi ‘tüccarlar’ olmuştur. Müslümanlar, ticaret yapma konusunda ülkedeki diğer vatandaşlardan daha maharetli ve yetenekliydi. Dolayısıyla tarih boyunca hem ulusal hem de uluslararası ticaretler yaparak ülkenin ekonomik açıdan gelişmesi ve kalkınması için katkıda bulunmuşlardır. Yurt dışından getirilen malları yurt içindeki uzak yerlere ulaştırmak amacıyla hayvanları kullanmışlar, ‘Tavalam’ adlı arabayı icat etmişlerdir. (Silva: 1972: 54) Sri Lanka'nın uluslararası ticaretinde Müslümanların büyük bir önem teşkil etmesi Kolombu'nun uzun bir zaman ticari merkez olmasına neden olmuştur. Sri Lanka kralları, halklarına zenginlik ve refah getiren Müslümanlara saygı ve sevgi ile davranmışlardır. (Brohir: 1984: 2)

Sri Lankalı Müslümanlar tıp alanında da büyük başarılar göstermiştir. ‘Unani’ adıyla bilinen tıp anlayışı Müslümanların adadaki bin yıllık tarihi boyunca beslemesini sağlayan kendi tıbbi sistemidir. unani tıp Sri Lanka Müslümanlarının geleneksel ve özel tıbbi uygulama olarak kabul edilmektedir. (Mahroof: 2015: 46) Silah kullanmakta çok meharetli olan Sri Lanka Müslümanları ülkeye askeri güç açısından da büyük katkı sağlamışlardır. Öyle ki dışarıdan herhangi bir tehdit olduğunda istisnasız her zaman devletin yanında savaşmışlardır. Bununla beraber Ülkenin çoğnu oluşturan Sinhala toplumu ve azınlık olarak yaşayan Müslümanlar arasında daha islamiyetin yayılmaya başladığı ilk dönemlerden itibaren gerek toplumsal gerekse kültürel açıdan yoğun ilişkiler görülmektedir. Arap Müslüman tüccarları ve yerli Müslümanlar, Sinhalali liderlerin hakimiyetlerini korumak ve genişletmek için büyük katkıda bulundular.

Lorna Dewarajaya, Müslümanlar ve sinhalalilerin ilişkisini anlatırken: “Müslümanlar Sri Lanka topraklarında bin yıldır barış içinde bir hayat yaşamıştır ve bu uzun süre boyunca Budistler ile iyi geçinmeyi başarmıştır. Müslüman halkın genellikle iki adı vardır. Birisi Sinhalali soyadlarına sahip olan ve bugünkü Müslümanların soylarının kökenini açıkça ortaya koyan Sinhali adıdır. Resmi ve hukuksal belgelerde köken ve mülkiyetlerini ifade etmek için Sinhala soyadlarını kullanmışlardır. Diğer de İslami adıdır. Bu, Sri Lankalı Müslümanların adadaki soylarını tanımakla birlikte kültürel

ve dini kimliğini koruduklarını göstermektedir. (Najimudeen:1998: 20) Nitekim Sri Lanka Müslümanlar her alanında büyük başarılar gösterip hem devlet hem de toplumsal olarak gelişmesi ve kalkınmasına sağlayarak ilerlemekte olduğu zaman'da Avrupa Sömürgeciliği gerçekleştirmiştir.

3. SRİ LANKA'DA AVRUPA SÖMÜRGEÇİLİLERİN YÖNETİMİ

On altıncı yüzyılın başları Avrupa tarihinin dönüm noktası olarak tanımlanabilir. Çünkü bu dönemde bütün batı medeniyetinin yeniden doğuşu olarak anlaşılacak Rönesans, Reform, Bilim devrimi, Sanayi devrimi, Fransız Devrimi, yeni ulus ve milliyetçilik fikirleri, anayasacılık, kapitalizm ve kıtalararası ticaretin temelleri atılmıştır. (KALIN: 2016: 354) Bu nedenle son beş yüzyılda dünyayı değiştiren iki büyük faktör; Avrupa sömürgeciliği ve modernite olmuştur. Sömürgecilik, modernleşen Batı Avrupanın siyaset ve ekonomisinin en önemli itici güçlerinden biri olmuştur.

Sömürgecilik, aynı zamanda genel olarak Batı dışında kalan sömürge ülkelerinin çöküşlerinde ve toplumların geri kalmasında etkin bir rol oynamıştır. Çünkü siyasi ve askeri baskı yanında, yoğun bir ekonomik sömürüyle sürekli yoksullaştılar. Gelişme süreçlerinden kopararak, batı kapitalizminin varsıllık kaynağı oldular. Uygarlıkları, yerel değerleri ve yaşam biçimleri baştan aşağıya değiştirildi ve kültürleri yok edildi. Bu nedenle sömürgeci toplumlar bağımsızlığını kazanmalarına rağmen sömürgeciliğin bıraktığı etkiden hala kurtulamadılar. Dolayısıyla beş yüz yıl gibi uzun bir zaman Avrupalı sömürgecilerin işgali altında kalan Sri Lanka topraklarında siyasi, ekonomik, eğitimsel ve kültürel alanda sömürgeci güçlerin giriştikleri reformlar ve uyguladığı politikalar genel olarak Sri Lankalı halkın özellikle de Sri Lankalı Müslümanların durumunu zaman zaman olumlu veya olumsuz etkilemiştir.

3.1 Ekonomiye Yönelik Faaliyetler ve Etkileri

Sri Lanka'ya Avrupalı sömürgeci olarak ilk gelen Portekizliler olmuştur. On altıncı yüzyılın başlarında Portekizli sömürgecileri Sri Lanka'ya çeken şey Sri Lanka'nın tarih boyunca uluslararası deniz ticaret yolu açısından çok önemli bir konumda bulunması olmuştur. On beşinci yüzyılın sonlarına doğru, Atlantik'te bir deniz gücü olarak hakimiyetini kurmuş olan Portekiz yeni suları araştırıyordu. 1497'de Vasco da Gama, Ümit Burnu'nun etrafında dolaştı ve Avrupa'yı Hint'le birleştiren bir okyanus rotası keşfetmiştir. (Robert: 1817: 51) böylece Portekiz için yeni bir deniz üstünlüğü dönemi başlattı. On beşinci yüzyılında Portekizliler Sri Lankaya gelirken Sri Lanka üç ana krallığa bölünmüş durumundaydı. Ülkenin çoğunluğunu oluşturan Sinhalalılar ana krallığı olan Kotte ve Kandy krallıkları ve adanın kuzey kısmı bağımsız bir Tamil krallığı altındaydı ama Kotte, Sinhali iktidarının ana koluğuydu ve yalnızca Kandy üzerinde değil aynı zamanda adanın tamamında büyük ölçüde nüfuz ediyordu. (Mortimer: 1990: 18)

Portekizlilerin Sri Lanka'ya gelmesin iki önemli amaçları vardı. Birisi ticaret yapmak diğer ise misyonerlik faaliyetleridir. Dolayısıyla 15. yüzyılda Sri Lanka'ya gelen Portekizliler, ulusal ve uluslararası ticaretin Müslümanların elinde olduğunu gördular ve bu durumdan son derece rahatsız oldular. (Pieris: 1920: 23) Çünkü Endülüs'te uzun yıllar İslam medeniyetinin temsilciliğini yapmış olan Müslümanları katledip Endülüs'ten sürüp yok eden Portekizliler, aynı dine tabi olan Müslümanları Sri Lanka'da görünce şaşkın kaldılar ve Sri Lanka'ya geliş amaçlarını gerçekleştirmelerine en önemli engel olarak gördüler. Bu nedenle kendilerine dini ve ekonomik

açından hem düşman hem de rakip olarak Müslüman'ları gördüler. Portekizlilerin Endülüs'teki Müslümanlara verdiği Barbar anlamına gelen 'Moor' lakabını Sri Lanka Müslümanlarına da vermesi bunun bir delilidir. (Rauf Zain: 2012: 54) Nitekim Portekizliler Endülüs'te Müslümanlara uyguladığı aynı politikayı Sri Lankalı Müslümanlara da uyguladılar.

Öncelikle Portekizliler ticari anlamda üstün duruma gelmek için donanma güçlerini kullanarak ulusal ve uluslararası ticareti elinde tutan Müslüman tüccarları durdurma yoluna gitmişlerdir. İkinci olarak bölgede din değiştirme faaliyetlerine girişmeleridir. İlk olarak Sri Lanka Müslümanlarının oluşturduğu ulusal ve uluslararası ekonomik altyapıyı altüst ettiler. Sri Lanka'da ticaret alanında büyük başarı göstermeyi sağlayan Sinhali krallarının Müslümanlara olan güvenini sarsarak ticaretin merkezi olan Kotte ve Sahil bölgelerinde yoğun olarak yaşayan Müslümanların göç etmesini sağladılar. Portekizlilerin talebiyle Sinhali kralı Povaneha Bahu 1526'da Müslümanların üç gün içerisinde topraklarını terk etmelerini emretmiştir. (Amin: 2000: 24). Güney Hindistan'dan ticaret amacıyla gelen bazı Müslümanlar Sri Lanka'ya yerleşiyordu. Bu hareketi durdurmak için Portekizliler 1613'te Sri Lanka ekonomisinin merkezi olan Kolumbo'da "Müslümanlar sadece iki mevsim" kalabilir diye bir yasa çıkardı. 1642'de yaklaşık 300 kişiyi öldürüp onların kadınlarını ve çocuklarını göç ettirdiler. Dolayısıyla Portekizlilerin Müslümanlara karşı bu düşmanca davranışları, Müslümanların ticaret alanındaki faaliyetlerini engellemişlerdir. (Shukry:2010: 47)

1658'de yönetimi devralan Hollandalılar 1660 yılında Kandy Krallığı'nın da yardımıyla Portekizlileri adadan atarak yerlerini aldılar. Hollandalıların Sri Lanka'ya gelmesinin amacı da Portekizlilerin amaçlarından farkı değildi. Bölge ticaretini tekelleştirme çabası ve misyonerlik faaliyetleri, Müslümanlar için büyük zorluklar oluşturmuştur. Hollandalılar Müslümanların yaşadığı yerleşim yerlerine zulmedince Müslümanlar Kandyan topraklarına göç ettiler. Sinhali krallığında Müslümanların gördüğü iyi muameleye tanık olan Hollandalılar Müslümanlara karşı daha acımasız faaliyetlere geçme eğilimi göstermişti. Portekizlilerden sonra ülkeye gelen Hollandalılar da Müslüman halka yönelik baskı ve zulümleri devam ettirdi. 1659'ta Hollanda egemenliğindeki yerlerde Müslümanların gayri menkul sahibi olmaları yasaklandı ve Müslümanların mallarına el konulup satıldı. Müslümanların ticaret için yurtdışından Sri Lanka'ya gelmelerini engellediler.

1795'te adada ticari bir üstünlük elde eden İngilizler 1802'de Hollanda sömürgelerini devraldılar. 1815'te de Kandy Krallığı'nın merkezini ele geçirip ilk defa tüm Sri Lanka'yı bir İngiliz sömürgesi haline getirdiler. Sri Lanka, yüz elli iki yıl (1796-1948) İngilizlerin sömürgesi altında kalmıştır. İngiliz egemenliğinde azınlık topluluğu olan Müslümanlar bu dönemde politik, sosyal, ekonomik ve kültürel süreçlerde bir değişim geçirdi. Müslümanların ticaretteki maharetlerini ve öncülüğünü gören İngilizler, Müslümanların desteğini kazanmak için bazı faaliyetlerde bulundular. Nitekim Portekizliler ve Hollandalılar tarafından uygulanan bazı politikaları değiştirmiş ve yasakları kaldırmış, 1833'te Kolombo'da Müslümanlara yönelik toprak alma yasağını kaldırmış, Portekizli ve Hollandalı sömürgecilerin dönemlerinde sürekli baskı ve zulümlere maruz kalan Müslümanlara, Sri Lanka'daki diğer topluluklardan daha ziyade ehemmiyet vermiştir. Bu faaliyetler Müslümanların kendilerini yavaş yavaş toparlamalarına yol açmıştır. (Shukry: 2010: 73).

3.2 Dine Yönelik Faaliyetleri ve Etkileri

Sri Lanka'ya gelen Avrupalı sömürgecilerin ikinci amacı ise misyonerlik faaliyetidir. Avrupalı sömürgecilerin bölgedeki din değiştirme faaliyetleri Budist ve Hinduist topluluklarda küçük bir ölçüde de olsa amacına ulaşmıştır. Müslümanların dinini değiştirmek noktasında hiç başarılı olamadıkları söylenebilir. Bu nedenle halk üzerinde büyük bir baskı oluşturmuşlardır. 1540'te Sri Lanka'da Hıristiyanlar hariç diğer din mensuplarının dini faaliyetlerini açıktan sürdürmelerini yasaklamışlardır. 1576'da Portekizliler çıkardığı kanunlarda camileri ve mabedleri yıkmaya, kutsal kitapları toplayıp yok etme kararı aldılar. Müslümanların ezanlarında Hz. Muhammed'in adını söylemesi yasaklandı.(Shukry: 2010: 54). Nitekim Müslümanlar dini açıdan giderek zayıflamaya başladılar. 17. yüzyılda Hollandalılar Müslümanların evlilik, boşanma ve veraset gibi durumlarda şeriate göre hüküm vermelerini kabul ettiler ama Portekizliler döneminde İslam dünyası ile bağlantı kurmadan yaşamak zorunda kaldıkları için şeriat hakkında bilgi sahibi olan insan sayısı neredeyse yok denilecek kadar az kalmıştı.

Hollandalılar Portekizlilerin dini politikalarını devam ettirdiler. Hollandalı Vali Matsviker Hıristiyanlığın yayılması için elinden geleni yapmıştı. Müslümanların dini faaliyetlerini yasakladılar ve alimlere Sri Lanka'da yaşama hakkı tanımadılar. Hollandalıların Müslümanlara yönelik düşmanca davranışlarında ara sıra bazı değişiklikler olmuştur. Mesela 1683'te Yalpanam'daki Hıristiyan ruhbanları, Müslümanların belirli bazı günlerde Kur'an okumalarını yasaklamak için bir talepte bulundular ama Hollanda valisi bu talebi kabul etmedi. (Shukry:2010: 53). 1770'te Sri Lanka Müslümanlarına uygulamak üzere Endonezya ve Güney Hindistan'dan kanunlar almıştır. Bu adımla beraber Sri Lanka mahkemelerinde ilk defa İslam şeriatı kanun olarak kabul edilmişti. (Ameen: 2000: 93) Doğu Hindistan'da Hollanda'nın egemenliği altında bulunan adalarda, özellikle Endonezya'da Hollandalılara isyan edenlerin ve İngiliz egemenliği altındaki isyancı Müslüman alimlerin Sri Lanka'ya sürgüne gönderilmesi, Sri Lanka Müslümanlarının dini hayatı açısından bir dönüm noktası olmuştur. Çünkü sürgün edilenler büyük alimlerdi. Şeik Yusuf el-Makasidi ve Orabi Paşa gibi alimler Sri Lanka Müslümanlarının gelişmesi ve kalkınmasına büyük katkıda bulunmuşlardır. (Azeez: 2007: 10)

4 SONUÇ

Sri Lanka tarihine bakıldığı zaman sömürgecilik gelene kadar bünyesindeki toplulukların yardımlaşma içerisinde, kendi kültür ve medeniyetleri doğrultusunda mutlu bir yaşam sürdürdükleri görülür. Sri Lanka Müslümanları ise ekonomik açıdan zengin ve müreffeh bir hayat yaşamıştır. Dini alanda da İslam dünyası ile bağlantı kurarak İslama uygun bir hayat sürmüştür. Ama Avrupalı sömürgecilerin politikaları yerleştikten sonra Sri Lanka Müslümanları ekonomi ve din alanlarında geri kalmaya başlamıştır. Canlarını kurtarmak için göç etmeye mecbur kalmışlardır. Ancak İngilizlerin döneminde kendilerini nispeten toparlamaya başlamışlardır.

KAYNAKÇA

Ameen, M.I.M. (2000). *Ilangai Muslimgalin Varalarum Kalacharamum*, Islamic Book House, Colombo.

Azeez, A.M.A. (2007). *Ilangayil İslam*, Kumaran Puttaha İllam, Columbo.

Brohier, R. L. (1984). *Changing Face of Colombo, 1505-1972: Covering the Portuguese, Dutch, and British Periods*. Lake House Investments, Colombo.

- Census of Population and Housing Sri Lanka, (2012). Department of Census and Statistics, Colombo.
- De Silva, K. M. (1981). *A History of Sri Lanka*, University of California Press, London.
- De Silva J.S. (1999). Portuguese in Sri Lanka: influence of substratum languages, *Journal of the Royal Asiatic Society*, 9(2), 251-270.
- Dewaraja, L. (1994). *The Muslims of Sri Lanka One Thousand Years of Ethnic Harmony 900-1915*, Lanka Islamic Foundation, Colombo.
- Gündüz A. (2016). *Sömürgecilik Kavramı Ve Sömürgeci Devletlerin Uyguladıkları Taktikler, "Ortadoğu Örneği"*, Tarih Okulu Dergisi (Tod)
- Imam, S.A. (1944). *Ceylon Arab Relations* in Moors Islamic Cultural Home Souvenir, Colombo.
- Kalın, I. (2016). *Ben Öteki Ve Ötesi –İslam-Batı İlişkileri Tarihine Girişi*, İnsan Yayınları, İstanbul.
- Louis R. M. (1990). *Sri Lanka: A Country Study*, Federal Research Division Library Of Congress. Washington.
- Mahroof, M. M. (2000). *The Sub-Communities Of The Muslims Of Sri Lanka: A Classificatory Narrative*, *Islamic Culture*, 74 (3), 91-107.
- Mahroof, M.M.M. (2015). *Unani Medicine İn Sri Lanka: An Analytical Survey İn Cader M.L.A*, Exploring Sri Lankan Muslims: Selected Writing Of M.M.M Mahroof, South Eastern University Of Sri Lanka, Oluvil.
- Najimudeen, A.M. (1998). *Kandy İrachchiya Muslimgalin Singala Vamsavalip Peyarhal*, Najimudeen, Matala.
- Pieris, P.E. (1920). *Ceylon And The Portuguese 1505 – 1658*, Acmr, Tellipalai, Ceylon.
- Rauf, Z. (2012). *Ilangai Muslimgalin Varalaru*, Islamic Book House, Colombo.
- Robert, K. (1817). *The History Of Ceylon From The Earliest Period To 1815, With Characteristic Details Of The Religion, Laws And Manners Of The People And A Collection Of Theit Moral Maxims And Ancient Proverbs*, Mawman, London.
- Shukry, M.A.M. (2010). *Ilangai Muslimkal-Thonmaikkana Varalatrup Pathai*, A.J. Prints, Colombo.
- Sameem, M. (1997). *Oru Sirupanmei Samuhattin Pirachchineihal*, Kumaran Pablshers, Chennai.
- Tabari. (H 1387). *Tarihur Rusul Vel Muluk*, Darut Turas, Bairut.